

OULUN EUROOPAN KULTTUURIPÄÄKAUPUNKI 2026 –HANKE

1 Euroopan kulttuuripääkaupunki –toiminnan perusta ja tavoite

Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminta on osa Euroopan unionin kulttuuritoimintaa ja sitä rahoitetaan vuosittain EU:n Luova Eurooppa -ohjelmasta. Toiminnan perustana on Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 445/2014/EU (16.4.2014). Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminta on Euroopan unionin tunnetuimpia ja vanhimpia kulttuuritoimia. Kulttuuripääkaupunkeja on nimetty vuodesta 1985 lähtien. Euroopan komissio myöntää kulttuuripääkaupungeille Melina Mercouri -palkinnon. Se on saanut nimensä Kreikan kulttuuriministeriltä, jonka aloitteesta tapahtuma käynnistettiin.

Kulttuuripääkaupunkeja nimetään joka vuodelle kaksi EU:n jäsenmaista. Joka kolmas vuosi voidaan nimetä myös kolmas Euroopan kulttuuripääkaupunki EU:n ehdokkaasta tai mahdollisesta ehdokkaasta. Vuonna 2026 yksi Suomen ja yksi Slovakian kaupunki toimivat Euroopan kulttuuripääkaupunkeina.

Kulttuuripääkaupunkivuosi on vuoden mittainen kulttuuriohjelma, joka tuo esiin taiteen ja kulttuurin merkittävät vaikutukset kaupungin ja sen ympäröivän alueen elinvoimaisuuteen, asuinviihtyvyyteen, ihmisten osallisuuteen, kilpailukykyyn ja kestäväan kehitykseen. Kulttuuripääkaupunkivuoden ohjelman valmistelu kestää tyypillisesti useita vuosia.

Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan tavoitteena on suojella ja edistää Euroopan kulttuurien monimuotoisuutta, korostaa kulttuurien yhteisiä piirteitä, vahvistaa kansalaisten tunnetta kuulumisesta yhteiseen kulttuurialueeseen sekä edistää kulttuurin vaikutusta kaupunkien pitkän aikavälin kehittämiseen taloudellisella ja sosiaalisella tasolla. Euroopan kulttuuripääkaupungiksi nimettävä kaupunki pyrkii kasvattamaan kulttuurisen tarjontansa laajuutta, monipuolisuutta ja eurooppalaista ulottuvuutta valtioiden rajat ylittävän yhteistyön avulla, laajentamaan kulttuuritarjonnan saatavuus- ja osallistumismahdollisuuksia, vahvistamaan paikallisen kulttuurialan valmiuksia ja sen yhteyksiä muihin aloihin sekä kohottamaan kaupungin kansainvälistä profiilia.

2 Oulun kulttuuripääkaupunkihanke

Oulu valittiin kulttuuripääkaupungiksi 2.6.2021. Ehdokaskaupunkeja oli kolme; Savonlinna, Tampere ja Oulu. Slovakian kansallisen kilpailun voitti joulukuussa 2021 Trenčín. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimesi 13.10.2021 Oulun kaupungin vuoden 2026 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi eurooppalaisen asiantuntijaraadin suosituksen perusteella. Oulu on kolmas Euroopan kulttuuripääkaupunki Suomesta. Sitä edelsivät Helsinki vuonna 2000 ja Turku vuonna 2011.

Oulun Euroopan kulttuuripääkaupunki -hankkeen (Oulu2026-hanke) teemana on kulttuuri-ilmastonmuutos. Oulun hankesuunnitelmassa on kaupungin kumppaneina 32 Pohjois-Suomen kuntaa. Hankkeella on vahva taiteellinen ja kulttuurinen sisältö. Ou-

luun ja kumppanikuntiin luodaan luovan talouden keskittymiä, lisätään kulttuuriperinnön näkyvyyttä ja hyödyntämistä sekä käynnistetään lukuisia hankkeita, joissa taide ja kulttuuri yhdistyvät kestävän kehityksen edistämiseen, matkailuun, teknologiaan ja tieteseen. Hankkeesta syntyy tuloksia, joita voidaan hyödyntää alueiden ja kaupunkien kulttuurisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävässä kehittämisessä.

Oulu2026-hankkeen valmistelusta ja toteutuksesta vastaa Oulun kaupungin 7.10.2021 perustama ja 1.12.2021 rekisteröity Oulun kulttuurisäätiö sr. Hankkeen vaikuttavuusarvioinnista ja uuden kulttuuripoliittisen tutkimustiedon tuottamisesta vastaavat Kulttuuripoliittikan tutkimuskeskus Cupore ja Oulun yliopisto.

3 Rahoitus

Oulu2026-hankkeen talousarvio on 50 miljoonaa euroa. Oulun kaupunginvaltuusto teki 6.9.2021 päätöksen, jonka mukaan kaupungin rahoitusosuus kulttuuripääkaupunkitoimintaan vuosille 2021—2027 on 20 miljoonaa euroa, johon sisältyy 0,5 miljoonan euron peruspääomasijoitus Oulun kulttuurisäätiölle. Talousarviossa muiden kuntien osuus on 2,15 miljoonaa euroa, ja sponsoreiden, yksityisten säätiöiden ja myyntitulojen osuus on 6 miljoonaa euroa. Euroopan unionin tuki hankkeelle on 1,85 miljoonaa euroa, johon sisältyy Euroopan komission jokaiselle Euroopan kulttuuripääkaupungille myöntämä 1,5 miljoonan euron Melina Mercouri -palkinto.

Hallitusohjelmaan sisältyy kirjaus: ”Valmistaudutaan rahoittamaan Euroopan kulttuuripääkaupunkia vuonna 2026”.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi kokouksessaan 20.12.2021 valtion sitoutumisesta Oulun Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeen rahoittamiseen enintään 20 miljoonalla eurolla vuosina 2020—2026. Rahoituksen kokonaismäärässä otetaan huomioon valtion jo aiemmin valtion talousarviossa hankkeeseen osoittamat määrärahat. Valtion rahoituksen edellytyksenä on, että Oulun kaupungin rahoitusosuus hankkeelle vuosina 2020—2026 on vähintään saman suuruinen kuin valtionrahoitus. Hankkeeseen edellytetään osallistuvan runsaasti alueellisia, seudullisia ja paikallisia toimijoita, jotka osallistuvat hankkeeseen myös omin resurssein. Valtion rahoituksesta päätetään valtionalouden menokehityksen puitteissa valtion talousarviossa ja julkisen talouden suunnitelmassa sovittaen ne yhteen muiden julkisen talouden menotarpeiden kanssa. Valtion rahoituksen tulee kohdistua hankkeen toteuttamisen tosiasiallisiin ja välttämättömiin kustannuksiin. Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi myös, että valtio tekee valtion osallistumisesta hankkeen rahoittamiseen periaatepäätöksen tammikuussa 2022.

4 Oulu2026 -hankkeen vaikutukset

Oulun kulttuuripääkaupunki-hankkeen vaikutukset ulottuvat laajalti Pohjois-Suomeen. Hanke hyödyttää aluetta, jossa asuu 511 000 ihmistä. Hanke lisää taiteen ja kulttuurin avulla alueen elinvoimaisuutta sekä luoda työpaikkoja ja houkutteleva elinympäristö erityisesti nuorille, jotta he eivät muuttaisi pois kotiseuduiltaan. Hankkeesta syntyy tuloksia, joita voidaan hyödyntää alueiden ja kaupunkien kulttuurisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävässä kehittämisessä.

Oulu2026-hankkeen talousvaikutuksiksi arvioidaan 20 % kasvu sekä luovan talouden että matkailun aloilla. Luovien alojen työpaikkojen määrän odotetaan kasvavan 30 % vuoteen 2027 mennessä.

Euroopan kulttuuripääkaupunki -hankkeilla on yleisesti merkittävät vaikutukset kaupungin ja alueen mielikuvaan, matkailuun ja työllisyyteen. Turun kulttuuripääkaupunkihankkeen kokonaistaloudellinen volyyymi oli vuosina 2008—2012 yhteensä 55,5 miljoonaa euroa. Kulttuuripääkaupunkivuosi toi Varsinais-Suomeen yhteensä 260 miljoonan euron tuotantovaikutukset, joista noin 200 miljoonaa euroa oli lisääntyneen kulttuuripääkaupunkimatkailun ja 60 miljoonaa euroa Turku 2011 -säätien ja ohjelmahankkeiden toteutuneen toiminnan seurausta. Arviolta noin 80 % eli 200 miljoonan euron tuotantovaikutukset jäivät Turun seutukuntaan. Työllistävä vaikutus Varsinais-Suomessa oli 3 300 henkilötyövuotta. Kulttuuripääkaupunkiohjelman hankkeiden suora työllistämisaikutus oli 400 henkilötyövuotta.